

rozvytkom pidpriemstva : monohrafiia [Formation and implementation of the information system of the enterprise economic development management : monograph] / O. Ye. Kuzmin, N. H. Heorhiadi. – Lviv : Vyd-vo Nats. un-tu "Lvivska politehnika", 2006. – 368 p. 29. *Informatsiini systemy i tekhnologii v statystytsii : navch. posib.* / za red. d-ra ekon. nauk, prof. V. F. Sytnyka. – Kyiv : KNEU, 2003. – 267 p. 30. *Zakharova V. I. Osnovy informatsiino-analitychnoi diialnosti : navch. posib.* / V. I. Zakharova, L. Ya. Filipova. – Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2013. – 336 p. 31. *Meskon M. Osnovy menedzhmenta / M. Meskon, M. Albert, F. Khedouri ; [per. s angl.].* – Moskva : Delo, 1997. – 704 p. 32. *Bosak A. Formuvannia modeli informatsiino-komunikatsiinoho zabezpechennia protsesno-strukturovanoho menedzhmentu* [Tekst] [Formation of the model of information and communication support for process-structured management] / Andrii Bosak, Volodymyr Dalyk // *Upravlinski innovatsii.* – 2012. – Issue 2. – P. 204–214.

Інформація про автора

Боровик Марина Вікторівна – канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

това (вул. Маршала Бажанова, 17, м. Харків, Україна, 61002, e-mail: borovik.marina@gmail.com).

Інформація об авторе

Боровик Марина Вікторівна – канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені А. Н. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, г. Харків, Україна, 61002, e-mail: borovik.marina@gmail.com).

Information about the author

M. Borovyk – PhD in Economics, Associate Professor of Management and Administration Department of O. M. Beketov National University of Urban Economy (17 Marshal Bazhanov St., Kharkiv, Ukraine, 61002, e-mail: borovik.marina@gmail.com).

Стаття надійшла до ред.
15.03.2018 р.

УДК 330.1:378.4

JEL Classification: A20; I22; I23

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ АКРЕДИТАЦІЙНИХ ВИМОГ ДО ЯКОСТІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Татомир І. Л.

Татомир І. Л. Формування та розвиток системи акредитаційних вимог до якості онлайн-навчання / І. Л. Татомир // *Економіка розвитку.* – 2018. – № 1 (85). – С. 30–37.

Обґрунтовано значущість акредитації як регуляторного контролю за якістю пропонованих освітніми інституціями послуг. Структуровано кількісні та якісні показники задоволеності споживачів на ринках онлайн-освіти. Визначено передумови та правила для акредитації вищої освіти, які різняться в розвинутих країнах. Дано оцінку програмному та інституційному видам акредитації для онлайн-навчання. Установлено, що програмна, або ж спеціалізована, акредитація становить додатковий рівень зовнішнього рівноправного оцінювання та забезпечення якості, що застосовують до конкретних програм у межах установи. Інституційну акредитацію застосовують до всього університету, вона дає можливість установити, чи відповідає освітня інституція мінімальним стандартам загальної освіти, чи має необхідні служби підтримки, щоб допомогти студентам досягти успіху. Визначено, що в ряді економічно розвинутих країн найбільш поширеною ознакою якості освітніх онлайн-установ є регіональна акредитація як комплексний, рецензований процес, який забезпечує послідовний стандарт якості для закладів вищої освіти.

Особливу увагу звернуто на специфіку акредитування компаній масових відкритих онлайн-курсів (МВОК), які запроваджують спеціальні "протоколи" забезпечення якості. Доведено, що важливе значення для провайдерів МВОК має можливість отримання ярлика OpenUpEd, який містить ряд критеріїв за такими напрямками:

стратегічне управління, дизайн навчальних програм, розроблення курсу, доставляння курсу, підтримка персоналу та підтримка студентів. Показано, яку роль відіграють міжнародні інституції в розробленні цих критеріїв та підвищенні якості навчання.

Ключові слова: ярлик якості, програмна та інституційна акредитація, агентства з акредитації, "протокол" для забезпечення якості, критерії контролю за якістю онлайн-навчання.

.....

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ АККРЕДИТАЦИОННЫХ ТРЕБОВАНИЙ К КАЧЕСТВУ ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЯ

Татомир И. Л.

Обоснована значимость аккредитации как регуляторного контроля качества предлагаемых образовательными учреждениями услуг. Структурированы количественные и качественные показатели удовлетворенности потребителей на рынках онлайн-образования. Определены предпосылки и правила для аккредитации высшего образования, которые отличаются в развитых странах. Дана оценка программному и институциональному видам аккредитации для онлайн-обучения. Установлено, что программная, или специализированная, аккредитация представляет собой дополнительный уровень внешней равноправной оценки и обеспечения качества, который применяется к конкретным программам в пределах учреждения. Институциональная аккредитация применяется ко всему университету и дает возможность установить, отвечает ли образовательная организация минимальным стандартам общего образования, имеет ли необходимые службы поддержки, чтобы помочь студентам достичь успеха. Определено, что в ряде экономически развитых стран наиболее распространенным признаком качества образовательных онлайн-учреждений является региональная аккредитация как комплексный, рецензируемый процесс, который обеспечивает последовательный стандарт качества для высших учебных заведений.

Особое внимание обращено на специфику аккредитации компаний массовых открытых онлайн-курсов (МООК), которые вводят специальные протоколы качества. Доказано, что важное значение для провайдеров МООК имеет возможность получения ярлыка OpenUpEd, который содержит ряд критериев по следующим направлениям: стратегическое управление, дизайн учебных программ, разработка курса, доставка курса, поддержка персонала и поддержка студентов. Показано, какую роль играют международные институты в разработке этих критериев и повышении качества обучения.

Ключевые слова: ярлык качества, программная и институциональная аккредитация, агентства по аккредитации, "протокол" для обеспечения качества, критерии контроля качества онлайн-обучения.

.....

FORMATION AND DEVELOPMENT OF ACCREDITATION REQUIREMENTS FOR ONLINE LEARNING QUALITY

I. Tatomyr

The significance of accreditation as the regulatory quality control of services offered by educational institutions has been substantiated. The quantitative and qualitative indicators of consumer satisfaction in the online education markets have been structured. The preconditions and rules for accreditation of higher education that differ in the developed countries have been determined. An assessment of the program and institutional types of accreditation for online learning has been given. Software or specialized accreditation has been found to be an additional level of external peer evaluation and quality assurance that applies to specific programs within an institution. Institutional accreditation applies to the entire university and provides an opportunity to see if the educational institution meets the minimum standards of general education, has the necessary support services to help students succeed. The research has determined that in a number of economically developed countries, the most common feature of the quality of educational online institutions is regional accreditation as an integrated, peer-reviewed process that provides a consistent quality standard for higher education institutions.

Particular attention has been paid to the specifics of accreditation of mass-market open online courses (MOOC) that introduce special quality assurance protocols. The opportunity to get the OpenUpEd label has been proved important for the MOOC providers as it contains a number of criteria in the following areas: strategic management, design of curricula, course development, course delivery, staff support and student support. The role of international institutions in developing these criteria and improving the quality of education has been shown.

Keywords: quality label, program and institutional accreditation, accreditation agencies, "protocol" for quality assurance, criteria for monitoring the quality of online learning.

В умовах інтенсивного розвитку глобального освітнього простору все частіше заклади вищої освіти (ЗВО) починають утрачати монополію на ступінь та перевірку кредитоспроможності, оскільки інші постачальники освіти – онлайн-провайдери – починають видавати значки та сертифікати, які приймають роботодавці. У зв'язку з тим, що відкрита освіта виходить на передові позиції у списку пріоритетів чималої кількості студентів, їм потрібна впевненість у тому, що її інноваційні форми ґрунтуються на систематичних процесах, автентичному змісті та достовірній оцінці. У зв'язку із цим необхідні нові системи забезпечення якості та акредитації освітніх інституцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що серед експертів ринку онлайн-освіти простежують розбіжність думок у дебатах щодо МВОК про забезпечення їхньої якості та акредитації. Дослідження, зосереджені на цих питаннях, до цих пір залишаються обмеженими, що призвело до відсутності всебічного огляду літератури із цієї проблематики. На сьогодні, на жаль, серед урядовців, ініціаторів освітньої політики, практиків університетів та постачальників МВОК не існує єдиної думки про те, що становить якість електронного навчання, гнучкий та змінний процес якого створює проблему для розпізнавання та встановлення надійних методів оцінювання.

Експерти [1 – 3] сходяться на тому, що якість електронного навчання розглядають як характеристику або сукупність властивостей, що встановлюють відповідність об'єкта події чи процесу раніше обумовленим вимогам, які визначаються двома основними факторами – клієнтами та законодавством. У наш час існує низка організацій та закладів вищої освіти, які розробили свої критерії для оцінювання якості. Залежно від цільового об'єкта (чи то лекція, курс чи освітня інституція), ці критерії зосереджено на дизайні або зручності використання, дидактиці або навчальному процесі та якості контенту – навчальному змісті, який, своєю чергою, визначено відповідним освітнім стандартом.

Власну модель якості 5COE, орієнтовану на застосування компонентів OpenEducation у масових відкритих онлайн-курсах запропонували американські науковці Ф. Мудлер (F. Mudler) та Б. Янсен (B. Janssen) [4, с. 38]. До переліку її складових науковці зарахували: відкриті освітні ресурси (OER), послуги відкритого навчання (OLS) та відкриті зусилля з навчання (OTE), а також два компоненти попиту: потреби учнів (OLN)

та розвиток можливостей для працевлаштування (OEC). Однак Дж. Даніель (J. Daniel) [5] запропонував доповнити цей перелік шостим компонентом – неформальними оцінками та коментарями учасників курсів із використанням соціальних мереж.

Вагомий внесок у дослідження наявних рамок і моделей оцінювання якості електронного навчання та визначення рівня їхньої придатності для застосування у країнах, що розвиваються, зробили К. Хадullo, Р. Обоко, І. Омвенга (K. Hadullo, R. Oboko and E. Omwenga) [6, с. 188], які подали комплексну оцінну модель е-навчання, яка буде відповідати контексту розвитку країн.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу зарубіжного досвіду створення національних стандартів забезпечення якості та акредитації освітніх інституцій, які надають послуги з онлайн-навчання.

У процесі написання статті використовували загальнонаукові методи дослідження аналізу, синтезу, порівняння та логико-графічної структуризації для наочного подання результатів.

Акредитація як регуляторний контроль за якістю передбачає інспекцію онлайн-провайдера, пропонованих ним методів і способів онлайн- та дистанційного навчання, зосереджуючись на якості управління, доставляння та технічної підтримки. У сучасному розумінні вона має відображати якісні показники – задоволеності споживачів на ринках онлайн-освіти – та кількісні – кількість затверджених і акредитованих програм та онлайн-ступенів, що пропонуються університетами. Акредитація має важливе значення, оскільки:

- свідчить про те, що університет відповідає міжнародним стандартам освіти;
- вона підтверджує якість навчальних програм в Інтернеті та навчальних програм курсу;
- провідні регіональні та міжнародні роботодавці визнають академічну кваліфікацію акредитованих онлайн-освітніх університетів;
- створює можливість для переказу кредиту між акредитованими університетами.

Акредитована онлайн-освіта, яку пропонують національні провайдери, є їхньою візитною картою на міжнародній арені, підвищуючи довіру з боку нерезидентів у тому, що існує відповідна система нагляду за дотриманням інструкцій і наявні відповідні повноваження надавати ступені. Адже тільки акредитовані та національно визнані програми дистанційного навчання ведуть до академічного сертифікованого ступеня.

Передумови та правила для акредитації вищої освіти різняться в розвинутих країнах. У більшості держав функцію забезпечення якості закладів вищої освіти здійснює державне міністерство освіти. Однак у Сполучених Штатах освітню акредитацію здійснюють, у першу чергу, приватні некомерційні членські асоціації, законність яких підтверджено визнанням Міністерства освіти США (USDE) та Ради з акредитації вищої освіти (CHEA), які визнають безліч незалежних акредитивних організацій. Однак діє й чимала кількість невизнаних акредитивних органів, дії та рішення яких вважають незаконними в академічній спільноті.

Щоб допомогти споживачам освіти та захистити їх від онлайн-шахрайства, ряд національних і міжнародних організацій публікують списки визнаних органів акредитації та акредитованих навчальних закладів, а також списки інших акредиторів, які, як відомо, не мають необхідних юридичних повноважень або ви-

знання. До числа таких міжнародних організацій належить Міжнародна мережа агентств із забезпечення якості в закладах вищої освіти (INQAAHE), яка є найбільш представницькою асоціацією зі всесвітнім членством. INQAAHE створив проєкт для збирання детальної інформації про власників, діяльність, методи забезпечення якості, критерії та стандарти від своїх членів. Ця інформація, доступна на веб-сайті INQAAHE, надає широкий огляд національних агентств із якості, що охороняють в усьому світі, їхню характеристику та діяльність. Крім INQAAHE, існують деякі регіональні мережі агентств забезпечення якості, такі як: ENQA (Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти), EURASHE (Європейська асоціація інститутів вищої освіти), ENIC Network (Європейська мережа національних інформаційних центрів з академічного визнання та мобільності), EABHES (Європейська комісія з акредитації шкіл вищої освіти) та ін. (рис. 1).

Рис. 1. Міжнародне інституційне середовище формування наднаціональної системи освіти (побудовано автором)

[International institutional environment for the formation of a supranational system of education (developed by the author)]

Примітка. ISO – Міжнародна організація зі стандартизації; INQAAHE – Міжнародна мережа агентств із забезпечення якості у вищій освіті; GIQAC – Глобальна ініціатива із забезпечення якості; ENQA – Європейська мережа гарантії якості вищої освіти; ECA – Європейський консорціум з акредитації; EQAR – європейський реєстр агентств із забезпечення якості; CHEA – Рада з акредитації ЗВО; NOQA – Скандинавська асоціація із забезпечення якості вищої освіти; EFQUEL – Європейський фонд якості в галузі електронного навчання; EADTU – Європейська асоціація дистанційних навчальних закладів.

Однією з основних цілей рад з акредитації вищої освіти є розроблення стандартів навчання в мережі. Перш за все, мова йде про встановлення набору загальних критеріїв для оцінювання якості знань викладачів, які навчають в Інтернеті. Приклади цих критеріїв містять можливість створення ефективного навчання студентів в онлайн-овому середовищі, відповідне включення та етичне використання технологій, заохочення активного навчання в межах онлайн-форуму та можливість адаптації різних навчальних потреб у цифровому форматі.

Акредитація часто передбачає самооцінку, вимагаючи від установ надання доказів того, що вони відповідають установленим стандартам, а також відвідування сайта, переважно, командою, включаючи викладачів та адміністраторів з аналогічних установ і практиків у галузі, обраній акредитором для перевірки цих вимог. Для відвідування сайта експерти можуть здобувати доступ до онлайн-курсів та практично зустрічатися із студентами, окрім того, аккредитори постійно стежать за програмами та установами, щоб забезпечити їхню відповідність стандартам.

Успішні онлайн-навчальні провайдери мають бути затверджені департаментом. Процес здобуття статусу затвердженого онлайн-провайдера охоплює поточну річну звітність та трирічний процес перевірки. Батьки, студенти та інші зацікавлені сторони можуть здобути доступ до інформації про процедуру затвердження. Згідно з акредитаційними вимогами, заявник повинен забезпечити, щоб програма дистанційної освіти складалася з інтерактивного електронного навчання, а склад вищої освіти має бути визнаним Міністерством та урядом країни, у якій він знаходиться. Програма також має бути акредитованим курсом або еквівалентом у країні навчання, а її тривалість навчання не має бути меншою, ніж мінімальна тривалість навчання за рівнем еквівалентної освіти, що здобувають традиційними засобами.

Виділяють два види акредитації для онлайн-навчання – програмну та інституційну. Програмна, або ж спеціалізована, акредитація становить додатковий рівень зовнішнього рівноправного оцінювання та забезпечення якості, що застосовують до конкретних програм у межах установи. Програмну акредитацію зосереджено на навчальному плані конкретної програми, оскільки вона веде до професійної практики. Акредитацію на конкретну програму здійснюють організації, які залучають фахівців із цієї теми та переглядають навчальну програму кафедри або програму навчання, вивчаючи, чи вона відповідає сучасним стандартам цієї галузі, і можуть переконатися, що, за потреби, освітня установа має належне лабораторне обладнання або можливості польового досвіду. Завдяки програмній акредитації, якість програм постійно порівнюють із конкретними критеріями, які підготують студентів до галузі вибору. Роботодавці та студенти можуть довіряти, що програма навчання відповідає стандартам якості, установленим професією.

Інституційну акредитацію застосовують до всього університету. Вона дає можливість ознайомитися

з тим, чи освітня інституція відповідає мінімальним стандартам загальної освіти, чи має необхідні служби підтримки, щоб допомогти студентам досягти успіху. До уваги беруть розміри аудиторного фонду, кількість кваліфікованих факультетів, ресурси бібліотеки та організаційні питання. Інституційна акредитація, зазвичай, потрібна освітнім установам для отримання коштів федерального уряду (грантів, позик), адже онлайн-студенти, які навчаються в офіційно не акредитованих освітніх закладах, не підлягають фінансовій допомозі з боку уряду США. Визнання СНЕА надає академічну легітимність акредитованим організаціям, допомагаючи зміцнювати місце цих організацій та їхніх установ і програм у національному співтоваристві вищої освіти й посилювати довіру з боку роботодавців [7, с. 3]. Адже чимало коледжів та університетів не беруть трансферних кредитів зі шкіл без визначеної акредитації, а роботодавці часто не довіряють якості здобутих випускниками знань.

В окремих країнах, окрім національної, здійснюють ще й регіональну акредитацію через регіональні агентства з акредитації, а саме їхні комісії з акредитації вищої освіти. Регіональні акредитації високо оцінюють у всьому світі, оскільки це комплексний, рецензований процес, який забезпечує послідовний стандарт якості для закладів вищої освіти. Хоча як регіональна, так і національна акредитація є надійними ознаками якості, більшість роботодавців, зазвичай, шукають регіональну акредитацію, процес здійснення якої є більш суворий, ніж національної. Фахівці стверджують, що також легше перерахувати кредити до та з регіонально акредитованої установи. Історично, авторитетні школи були регіонально акредитовані, хоча це не означає, що немає сильних національно акредитованих шкіл. На думку експертів, програми для отримання прибутку частіше мають національну, а не регіональну акредитацію, хоча деякі, включаючи Університет Фенікса та Університет Капели, мають регіональну акредитацію [8]. Однак як національні, так і регіональні акредитації є надійними ознаками якості освітніх онлайн-установ. Найвищим її виявом є так звана міжнародна акредитація, що надає більшу цінність ступеню та установі, яка надає курс.

Щодо акредитації компаній МВОК, то тут своя специфіка. Наприклад, у Coursera МВОК проходять перевірку перед доставлянням. Щоб забезпечити якість курсів, Coursera запровадив "протокол" для забезпечення якості, а курси переглядає домашня установа. Цей "протокол" окреслює деякі процеси, такі як: сторінки опису курсу, угоди про розроблення курсу, раннє завантаження матеріалів курсу, поточний моніторинг класів і зворотний зв'язок після курсу. Американська рада з питань освіти (ACE) прийняла 11 курсів, п'ять – від Coursera, п'ять – від Udacity й один – від edX, і вони будуть продовжувати перевірку та забезпечать якість іззовні. Якщо коледж або платформа МВОК, такі як Coursera або Udacity, пройшли додаткові етапи з огляду акредитації ACE, то МВОК буде прийнято [9].

Іншою ініціативою є Проект із якості МВОК, що здійснює Європейський фонд якості в електронному навчанні (EFQUEL), у якому багато відомих дослідників було залучено для обговорення якості МВОК. Окремі економісти [10] до числа факторів, що стосуються якості МВОК, зараховують: інформацію, яка доступна учням до початку курсу; застосовувані педагогічні підходи; зміст і типи курсів; терміни та технічні вимоги до курсів; роль учителя чи репетитора; наявність і рівень взаємодії.

Вагоме значення для компаній МВОК має можливість отримання ярлика OpenUpEd – це перша ініціатива МВОК, яку поширюють по всій Європі за підтримки Європейської комісії та по-іншому називають "Європейською програмою відкритої освіти", започаткованою у вересні 2013 року. OpenUpEd було ініційовано та координується Європейською асоціацією дистанційних навчальних закладів (EADTU), в основному за участю відкритих університетів, але зосереджено на досягненні нових партнерів, які створюють МВОК і зацікавлені в забезпеченні освіти для всіх.

Ярлик якості OpenUpEd призначено для заохочення підвищення якості для МВОК та їхніх провайдерів. Це похідна від E-xcellence (E-xcellencelabel.eadtu.eu),

яка забезпечує методологію оцінювання якості електронного навчання в закладах вищої освіти. E-xcellence розвивається в межах ряду проектів, розпочатих у 2005 році. Тепер E-xcellence пропонує ряд інструментів, включаючи самостійне оцінювання вручну та інтерактивну швидку перевірку, яка підтримує процес перегляду, що ґрунтується на кількох тестах і 32 показниках контролю за якістю. Ці критерії розподіляють на дві групи: для курсів та інституційні. Існує 11 критеріїв, які застосовують на рівні курсу та котрі слід перевіряти для кожного МВОК. Існує 21 інституційний критерій, згрупований у шість напрямів: стратегічне управління, дизайн навчальних програм, розроблення курсу, доставляння курсу, підтримка персоналу та підтримка студентів (таблиця). Інституційні орієнтири переглядають періодично. Ці критерії підтримуються керівництвом E-xcellence, у якому містяться довідкові матеріали та більш детальні показники ефективної практики з додатком для конкретних аспектів МВОК. Контрольний перелік швидкого сканування надають, щоб відобразити ступінь досягання кожного еталона. Інші шаблони надають для збирання необхідних матеріалів і підготовки плану дій [11].

Таблиця

Фактори та критерії контролю за якістю онлайн-навчання
[Factors and criteria for quality control of online learning]

№ п/п	Основні фактори	Складові	Критерії оцінювання	Джерела
1	Розроблення та планування курсу	Інформація про курс, його структура та план	Цілі курсу, перелік навчальних матеріалів і навчальних посібників та періодичність їхнього оновлення, список викладачів, поточний зміст, структура та дизайн інтерфейсу, дотримання навчальних стандартів і різних форматів доставляння, ідентифікація авторських прав, рентабельність інвестицій у навчальні курси, автентичність курсу, задоволеність учнів змістом курсу	[12; 13]
2	Підтримка студентів	Соціальна підтримка, контент підтримка, підтримка адміністратора	Групова робота, дискусійні форуми, зворотний зв'язок, включаючи: електронні листи, телефонні дзвінки, чати, форуми тощо, наявність мультимедія, аудіо та відео; послуги із зарахування та прийняття, фінансова допомога	[14]
3	Оцінювання	Завдання, вікторини, тренінги, онлайн-вікторини, семестрові іспити	Призначення термінів, наявність/відсутність затримок у наданні зворотного зв'язку з оцінкою, відгуки про іспити	[15; 16]
4	Характеристика користувача	Фактори навчання, фактори інструктора, технічні фактори	Наявність тренінгів із навичок електронного навчання, рівень грамотності викладачів у галузі ІКТ, зацікавленість викладацького складу та особиста мотивація освоювати ІКТ, наявність технічних навичок у галузі електронного навчання та розроблення електронного контенту, досвід роботи з технічними засобами	[17; 18]
5	Інституційні фактори	Політика, фінансування, інфраструктура, навчання	Наявність підключення до мережі Інтернет та оперативних електронних засобів, рівень комп'ютерного забезпечення, наявність практичних методів електронного навчання й технічних навичок у розробленні електронного контенту в навчальному процесі, підтримка інфраструктури, оперативна політика електронного навчання та фінансові асигнування для заходів електронного навчання, таких як установлення та підтримка платформи електронного навчання	[20]
6	Загальна продуктивність	Задоволеність користувачів, ефективність навчання, навчальні здобутки, раціональність розподілу витрат	Якість інформації, якість обслуговування та досягнення академічних результатів, економічна ефективність витрат на освітні цілі	[21]

Ярлик якості OpenUpEd необхідно періодично оновлювати. Цей ярлик був опублікований у січні 2014 року. Асоційований інституційний порівняльний аналіз із цим ярликом, насамперед, призначений для застосування як інструмент удосконалення, який порівнює інституційні показники з поточними найкращими практиками та спонукає до застосування заходів щодо підвищення якості своїх МВОК та їхньої роботи. Цей процес призначений для доповнення як процесу офіційного визнання курсу, так і постійного оцінювання та моніторингу курсів презентації. Під час перевірки до уваги беруть кількісні дані, включаючи участь, завершеність курсу, задоволеність, а також оцінку справедливості оцінювання, якості та різноманітності. Щоб отримати цей ярлик МВОК-провайдери повинні продемонструвати особливі цінності: відкритість для студентів, цифрову відкритість; підхід, орієнтований на освіту; підтримку незалежного навчання, взаємодію з підтримкою медіа, можливості розпізнавати, орієнтуватися на якість та охоплювати спектр різноманітності.

OpenUpEd доступна для закладів вищої освіти, які пропонують МВОК, і діє протягом трьох років. Ярлик надають Європейська асоціація університетів дистанційного навчання (EADTU), Європейська асоціація провідних інститутів в Інтернеті та інші провідні міжнародні інституції. Ярлик OpenUpEd дає користь усім зацікавленим сторонам у МВОК. Студенти можуть бути впевненими в досвіді, який вони набувають. Роботодавці можуть розпізнавати вміння та навички, продемонстровані сертифікатом МВОК. Автори курсів можуть дістати визнання за їхній внесок, інституції – захистити свою репутацію бренду, а інвестори – бути заспокоєними, що продукти є цінними.

Незважаючи на вже наявні системи якості онлайн-освіти, західні науковці Бергерон Д. та Клінський С. (Bergeron D., & Klinsky S.) [21] пропонують створити новий орган приватного сектору – Агентство з акредитації сучасних держав, яке б гарантувало якість конкретних курсів і перетворювало кредити у традиційну систему. Крім того, вони наводять на думку, що Агентство може визнати МВОК та розробляти пробні тести для учнів, які беруть участь у проходженні МВОК. Таким чином, деякі автори наголошують на тому, що створення акредитивної організації для МВОК та іншої нетрадиційної освіти забезпечить учням можливість накопичувати портфель вірчих грамот, які слугують життєздатним доповненням або альтернативою ступеня коледжу [22, с. 117].

Отже, як можна бачити, пропонована освітніми онлайн-провайдерами технологія навчання набирає все більшої популярності, завдяки формуванню та розвитку системи акредитаційних вимог до якості навчання в мережі. Усе більша кількість провідних міжнародних освітніх інституцій долучається до розроблення критеріїв контролю за якістю, із метою недопущення низькопробних комерційних освітніх продуктів і послуг на свої ринки. Саме тому за необхідне вбачають доучення національних експертів до проведення міжна-

родної освітньої експертизи та вироблення погоджених критеріїв якості. Перспективи подальших наукових розвідок слід пов'язати з питаннями розроблення державних національних стандартів навчання в мережі та формуванні критеріїв якості навчання, які б забезпечили відповідність національної системи освіти міжнародним вимогам.

Література/References: 1. ELearning Qualitäts-Evaluations tool (E-learning quality evaluation tool) / E. Bratengeyer, A. Bubenzner, J. Jäger, G. Schwed // Endbericht. Gefördert von Forum Neue Medien Austria, F&E Call 2012. – 50 p. 2. Tālākiz glītības kvalitātes vērtēšanas rokasgrāmata / J. Dzelme, A. Kapenieks, M. Upmale et al. // Quality Assessment Guide of Distance Learning. – Rīga : Lielvārds, 2001. – 32 p. 3. Krajcso Z. Classification and quality criteria for Open Educational Resources in the field of foreign language learning / Z. Krajcso // Journal of Language and Cultural Education. – 2016. – Vol. 4, issue 1. – P. 48–59. 4. Mudler F. Opening up Education. Trend Report: Open Educational Resources / F. Mulder, B. Janssen // Open Educational Resources : Trend Report. – S. 1. : SURF, 2013. – P. 36–42. 5. Daniel J. Making Sense of MOOCs: Musings in a Maze of Myth, Paradox and Possibility / J. Daniel // Journal of Interactive Media in Education. – 2012. – No. 3. – P. 32–49. 6. Hadullo K. A model for evaluating e-learning systems quality in higher education in developing countries / K. Hadullo, R. Oboko, E. Omwenga // International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT). – 2017. – Vol. 13, issue 2. – P. 185–204. 7. Eaton Judith S. An Overview of U.S. Accreditation / Judith S. Eaton. – Washington, DC : Council for Higher Education Accreditation, 2007. – 8 p. 8. Friedman J. Accreditation of Online Degree Programs: Frequently Asked Questions [Electronic resource] / J. Friedman // U.S. News. – 2016. – Nov. 11. – Access mode : <https://www.usnews.com/education/online-education/articles/2016-11-11/accreditation-of-online-degree-programs-frequently-asked-questions>. 9. Gaebel M. MOOCs: Massive Open Online Courses. An Update of EUA's First Paper / M. Gaebel. – S. 1. : European University Association, 2014 – 35 p. 10. Ehlers U.-D. MOOCs and Quality – Where are we – where do we go from here ...? MOOC Quality Project [Electronic resource] / U.-D. Ehlers, E. Ossiannilsson, A. Creelman. – 2013. – May 6. – Access mode : <http://mooc.efuel.org/first-post-of-the-series>. 11. Rosewell J. Benchmarks for MOOCs: the OpenUpEd quality label / J. Rosewell, D. Jansen // The International Journal for Innovation and Quality in Learning. – 2014. – No. 1. – P. 88–100. 12. Makokha L. Status of e-Learning in Public Universities in Kenya / L. Makokha, D. N. Mutisya // International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2016. – Vol. 17, No. 3. – P. 340–359. 13. Baloyi G. P. Learner Support in the Open Distance Learning and E-Learning Context Using the Community of Inquiry Model / G. P. Baloyi // Mediterranean Journal of Social Sciences. – 2014. – Vol. 5, No. 20. – P. 1251–1256. 14. Allen E. Grade Level: Tracking Online Education in the United States / E. Allen, J. Seaman. – S. 1. : Babson Survey Research Group and Quahog Research Group, LLC, 2015. – 66 p. 15. Azawei A. Barriers and Opportunities of E-Learning Implementation in Iraq: A Case of Public Universities / A. Azawei, P. Parslow, K. Lundqvist // International Review of Research in

Open and Distributed Learning. – 2016. – Vol. 17, No. 5. – P. 408–426. 16. Kashorda M. E-Readiness survey of Kenyan Universities (2013) report / M. Kashorda, T. Waema. – Nairobi : Kenya Education Network, 2014. – 16 p. 17. Chawinga W. D. Increasing Access to Higher Education through Open and Distance Learning: Empirical Findings from Mzuzu University, Malawi / W. D. Chawinga // International Review of Research in Open and Distributed Learning. – 2016. – Vol. 17, No. 4. – P. 3–21. 18. Kisanga D. Determinants of Teachers' Attitudes towards E-Learning in Tanzanian Higher Learning Institutions / D. Kisanga // International Review of Research in Open and Distributed Learning. – 2016. – Vol. 17, No. 5. – P. 394–408. 19. Tarus J. K. Challenges of Implementing E-Learning in Kenya: A Case of Kenyan Public Universities / J. K. Tarus, D. Gichoya, A. Muumbo // International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2015. – Vol. 16, No. 1. – P. 120–141. 20. Zhang W. Quality assurance in e-learning: PDPP evaluation model and its application / W. Zhang, Y. Chen // International Review of Research in Open and Distributed Learning. – 2012. – Vol. 13, No. 3. – P. 112–122. 21. Bergeron D. Debt-free degrees [Electronic resource] / D. Bergeron, S. Klinsky // Retrieved May 5, 2014. – Access mode : <https://www.insidehighered.com/views/2013/10/28/essay-need-new-innovation-focused-accreditor>. 22. Hollands F. M. Resource requirements and costs of developing and delivering MOOCs / F. M. Hollands, D. Tirthali // The International Review of Research in Open and Distributed Learning. – 2014. – Vol. 15, No. 5. – P. 113–133.

Інформація про автора

Татомир Ірина Любомирівна – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та менеджменту Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (вул. Стрийська, 3, м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100, e-mail: Tatomur@gmail.com).

Інформация об авторе

Татомир Ирина Любомирівна – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки и менеджмента Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (ул. Стрыйская, 3, г. Дрогобыч, Львовская обл., Украина, 82100, e-mail: Tatomur@gmail.com).

Information about the author

I. Tatomyr – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics and Management of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (3 Stryiska St., Drohobych, Lviv region, Ukraine, 82100, e-mail: Tatomur@gmail.com).

Стаття надійшла до ред.
16.03.2018 р.

УДК 339.54:339.92

JEL Classification: F13; F62

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ МЕРЕЖЕВІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Черкас Н. І.

Черкас Н. І. Особливості створення доданої вартості в умовах глобальної мережевізації виробництва / Н. І. Черкас // Економіка розвитку. – 2018. – № 1 (85). – С. 37–48.

В умовах глобальної мережевізації та фрагментації виробничого процесу щораз частіше виготовлення продукції перемищують із високорозвинених країн до країн, що розвиваються. Розширення глобальних ланцюгів вартості (ГЛВ) створює потужні виклики для перехідних економік, що потребує відповідної корекції економічної політики. Дано системний аналіз необхідних передумов, організаційної структури та критичних ресурсів створення доданої вартості у ГЛВ та глобальних виробничих мережах. Здійснено теоретичний аналіз формування доданої вартості у ГЛВ із допомогою моделі "усміхненої кривої", згідно з якою компанії підвищують прибутковість шляхом зменшення загальних витрат на виробництво та здійснюють перехід від матеріальних до нематеріальних процесів, які створюють лівову частку доданої вартості. Узагальнено критерії, якими послуговуються міжнародні корпорації, коли постає питання аутсорсингу виробничої діяльності. Проаналізовано основні тенденції зовнішньої торгівлі кінцевою та проміжною продукцією США, Німеччини, Японії та Китаю в секторі високих технологій. Здійснено детальний аналіз мережі постачань корпорації Apple Inc. як компанії-лідера ГЛВ. На прикладі ланцюгів вартості смартфонів iPhone продемонстровано позиції окремих країн у формуванні доданої вартості. Основну екосистему виробництва iPhone зосереджено в Китаї, де розміщено близько 70 % філій компаній-постачальників. На основі даних двосторонньої торгівлі США та Китаю визначено, що негативне сальдо з Китаєм сягає майже 50 % загального торговельного балансу США. Однак із допомогою